

2012:43

Antikvarisk kontrollrapport vid utvändigt underhåll av stall, matinrättning och serviceförråd på

Marma läger

Älvkarleby sn, Älvkarleby kn

UPPLANDSMUSEET

Per Lundgren 2012

Omslagsfotografi: Stallängorna efter restaurering.
Foto: Per Lundgren, Upplandsmuseet 2012

Upplandsmuseets rapporter 2012:43
ISSN 1654-8280
© Upplandsmuseet 2012

INNEHÅLL

Sammanfattning av utförda arbeten	5
Administrativa uppgifter	5
By 013, stallängor	6
Historik	6
Tak	7
Fasader	7
Fönster och dörrar	8
By 008, serviceförråd	24
By 016, matinrättning	27
Övriga handlingar med relevans för ärendet	29

Sammanfattning av utförda arbeten

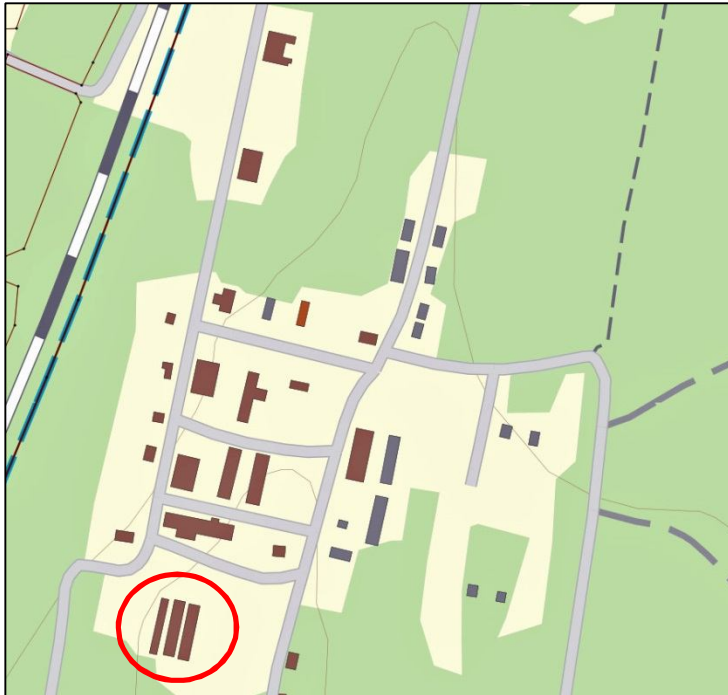
Åtgärderna har innefattat utvändigt underhåll av byggnad 008 (serviceförråd), byggnad 016 (matinrättning) samt byggnad 013 (stall).

Administrativa uppgifter

Objekt	Byggnad 008, 016 samt 013, Marma läger
Socken	Älvkarleby
Kommun	Älvkarleby
Beställare	Fortifikationsverket
Projektledare	Fortifikationsverket genom Erik Larsson
Arbetshandlingar	Förfrågningsunderlag Fortifikationsverket 2012-02-15
Entreprenör	ge Holmgren Bygg AB, Gävle ue Måleri: Homestyling Måleri AB ue plåt: Ösa Plåt AB ue tak: KAMTAK Ställningsbyggare: MJ Ställningsbyggarna AB
Antikvarisk kontrollant	Upplandsmuseet genom Per Lundgren
Byggnadstid	2012-04 – 2012-08
Antikvarisk slutbesiktning	2012-08-21

By 013, stallängor

Historik

Stallängorna uppfördes 1905. Från början fanns det sju längor, där fem av dem var dubbelstall. 1995 brann de fyra östra längorna ner så att det idag återstår ett enkelt och två dubbla stall.

Längorna var förmodligen ursprungligen öppna, utan ytterväggar. På 1920-talet fick de betonggolv. Stallängorna har kraftigt utskjutande takfall, som senare har byggts in med väggar. Vid inbyggnaden förlängdes takfoten något. Markbeläggningen mellan längorna består av övertorvad kullersten.

Stallängorna, liksom åtminstone de enklare lägerbyggnaderna, tycks ursprungligen ha haft en färgsättning med tunn, brunpigmenterad fernissa på fasadfälten och en mörkare brunpigmenterad fernissa eller eventuellt täckfärg på listverken. Denna färgsättning blottlades vid en rivning 1996 av en tillbyggnad på badhuset. Fasadfälten är överlag ramsågade, medan listverk och dörrar är hyvlade. Detta tyder på att det inte har varit meningen att fasadfälten ska vara täckmålade som de är idag.

På västra längans västra fasad finns en ställning under skärmtak, som enligt uppgift uppfördes under 1930- eller 1940-talet för uppställning av skidor.

Tak

Befintliga hängrännor och stuprör demonterades och nya hängrännor och stuprör av galvaniserad plåt sattes upp. De nya stuprören har falsade, skarpa krökar. För att få en stabil upphängning försågs takfoten med en ny takfotsbräda som rännkrokarna skruvades mot. Vid byggnadernas hörn byttes befintliga, tryckimpregnerade takfotsbräder ut. Hängrännor och stuprör kommer att målas i ett senare skede.

Fotplåtarna var generellt i dåligt skick och fick bytas ut vid takomläggningen. De nya plåtarna är belagda med svart polyester. På gavlarna sattes nya gavelbeslag utanpå de gamla, som fick sitta kvar. På östra stallängans östra takfall gjordes lagningar i takstolskonstruktion, underbrädning och underpanel.

Ny täckning av taken gjordes med takpapp typ Temaflex SBS 5500. Pappen är uppbyggd av polyester och glasfiber som är impregnerad med asfaltbitumen. Översidan är belagd med valsat mörkgrått naturskiffer. Pappen lades ovanpå befintlig täckning.

Fasader

Fasaderna har skrapats träreana med hjälp av infravärme. Takfötter har skrapats till fast underlag. Rötskadade panelpartier har lagats i med ny panel, liksom foder- och rambräder. Trälagningar har också gjorts av vattlister, syllar och dörrpaneler. Därefter har fasaderna målats med Ottossons linoljefärg i enlighet med tillverkarens anvisningar. De använda färgerna är brutna efter pigment och inte efter NCS-värde. Fasadytorna har målats gula enligt linoljefärgslikare 2A-94 och listverk etc. grå enligt linoljefärgslikare 4C-94. Detta är samma färger som användes vid de senaste fasadrenoveringarna.

Ställningen med skärmtak på västra stallängans västra fasad har rivits och en ny ställning har byggts i samma utförande som den gamla. Trappan till längans övervåning har reparerats och försetts med nya handledare.

Den låga trappan till mellersta längans norra del har bytts ut mot en ny. Den nya trappan har strukits med roslagsmahogny.

De gjutna betongsocklarna har strukits med kallasfalt.

Fönster och dörrar

Många av fönstren var i dåligt skick, och bågar saknades till många av takkuporna. Kupornas fönsteröppningar var täckta med masonitskivor.

Fönsterbågar till västra stallängans västra fasad fick nytillverkas och karmbottenstyckena byttes ut. Handblåst glas monterades i bågar.

I övrigt har fönstren renoverats. I de fall glasen var trasiga byttes de ut mot nya valsade glas. Fönstren och karmarna målades grå enligt linoljefärgslikare 4C-94.

I de fall det fanns tillgång till bågar har dessa satts in i takkuporna. I övriga fönsteröppningar har masonitskivorna ersatts av plywood som målats med gul linoljefärg i enlighet med omgivande fasadytor.

2012-04-04. Östra stallängan innan restaurering. Flera av byggnadernas bottenvåningar är rosa med grå listverk. Den rosa färgen har troligen uppstått genom användning av en alkydfärg med icke ljusäkta pigment. När man skrapar försiktigt på ytan så kommer den ursprungliga ockra nyansen fram under den rosa.

2012-04-04. Det västra stallskjulets västra fasad innan restaurering. Ställning för skidor med skadat skärmtak.

2012-04-04. Rötskador i syll.

2012-04-04. Takfallet på den östra stallängan innan restaurering. Takpappen är kraftigt urlakad och vittrad och skyddsbeläggningen har till stora delar försvunnit.

2012-04-04. Takfot på mellersta stallängan innan restaurering. Fotblecket är rostigt. Hängrännan till vänster i bild är upphängd på krokar som är fästade på en tryckimpregnerad takfotsbräda. Hängrännan till höger i bild är spikad i sparrändarna.

2012-05-03. De tre stallängorna under restaurering.

2012-05-03. Takfot på västra stallängans östra sida med tryckimpregnerad takfotsbräda.

2012-05-03. Lagnig av dörrblad efter färgborttagning.

2012-05-03. Frilagt parti på västra stallängans norra gavel. Grunden består av formgjuten cement struken med kallasfalt eller liknande.

2012-05-03. Västra stallängans västra fasad. Ställningen för skidor har rivits och panelens färglager har tagits bort upp till fönsterbröstningen.

2012-05-03. Frilagd syll och stomme på västra stallängans västra fasad.

2012-05-03. Den rivna ställningen för skidor som satt på västra stallängans västra fasad

2012-05-03. Ilagning av vattlist.

2012-05-03. Fasad med ilagningar av karmbottenstycke på fönster och panel på dörrblad.

2012-05-03. Demonterad trappa.

2012-05-30. Nytillverkade fönsterbågar till västra stallängans övervåning.

2012-05-30. Takläggning

2012-06-27. Västra stallängan med nytillverkad ställning för skidor.

2012-06-27. Galvaniserat stuprör med falsade krokar. Hängränns krokar är skruvade mot en ny takfotsbräda.

2012-06-27. Nyttillverkad trappa till mellersta längan, med den gamla som förebild.

2012-06-27. Befintliga papplager på östra stallängans östra takfall.

2012-06-27. Friläggning av takkonstruktionen på östra stallängans östra takfall. Utförandet med profilerad sparre, som är gjord för att synas, visar att den yttre delen av byggnaden ursprungligen saknade väggar och det nedre takfallet fungerade som ett skärmtak. Vid inklädningen verkar det som om man förlängde takfoten något.

2012-06-27. Takkupa på östra stallängan innan restaurering.

2012-08-21. Takkupa på östra stallängen efter restaurering.

2012-08-21. Lagningar i panel, östra stallängen.

2012-08-21. Fönster i västra stallängan med nya bågar och nytt karmbottenstycke.

2012-08-21. Nyttillverkat skärmtaket till ställningen på västra stallängan.

2012-08-21. Östra stallängans västra fasad efter restaurering.

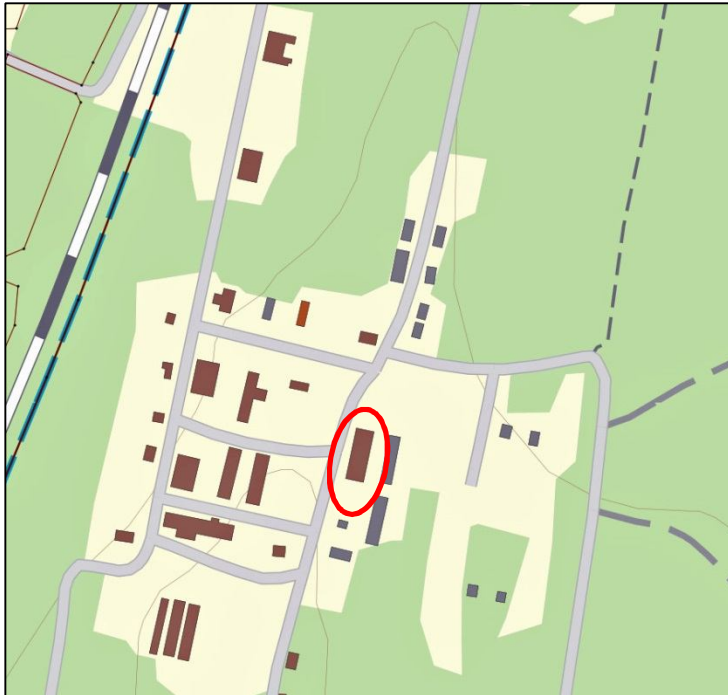

2012-08-21. Mellersta stallängan efter restaurering.

2012-08-21. Stallängorna efter restaurering.

By 008, serviceförråd

Arbetena har bestått av omläggning av taket. Det befintliga Ondulintaket har rivits och ersattes av ett papptak med våder i takets fallriktning. Gavlarnas täckbleck har ersatts av ett enkelt omvik av pappen ner mot övre vindskivan. Befintligt snörasskydd har återmonterats efter omläggning av taket.

2012-04-04. Byggnaden innan rivning av Ondulintaket.

2012-04-04. Utförande av vindskivor och täckbleck innan omläggning.

2012-05-03. Ondulintaket har rivits och en ny underlagspapp har lagts på underbrädningen. Rullar med den nya takpappen ligger på takfallet.

2012-08-20. Takpappens anslutning till vindskivorna efter omläggning, med trakanstlist och nedvik som täcker den övre vindskivan.

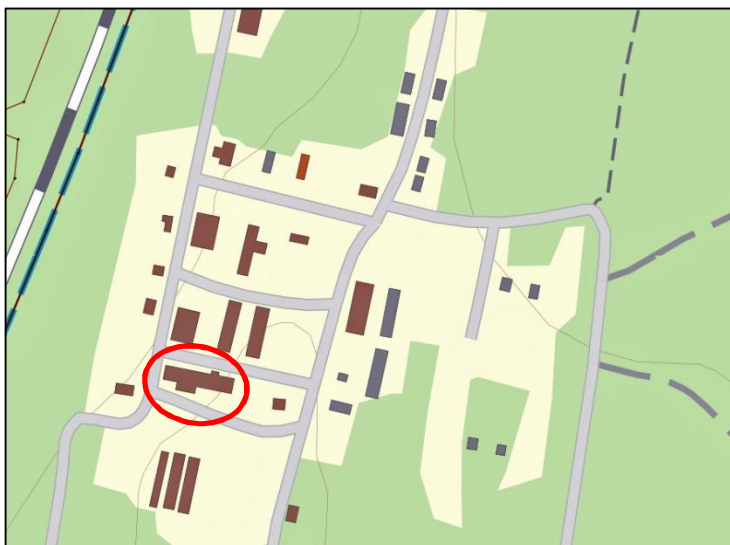

2012-08-20. Byggnaden efter omläggning av yttertak

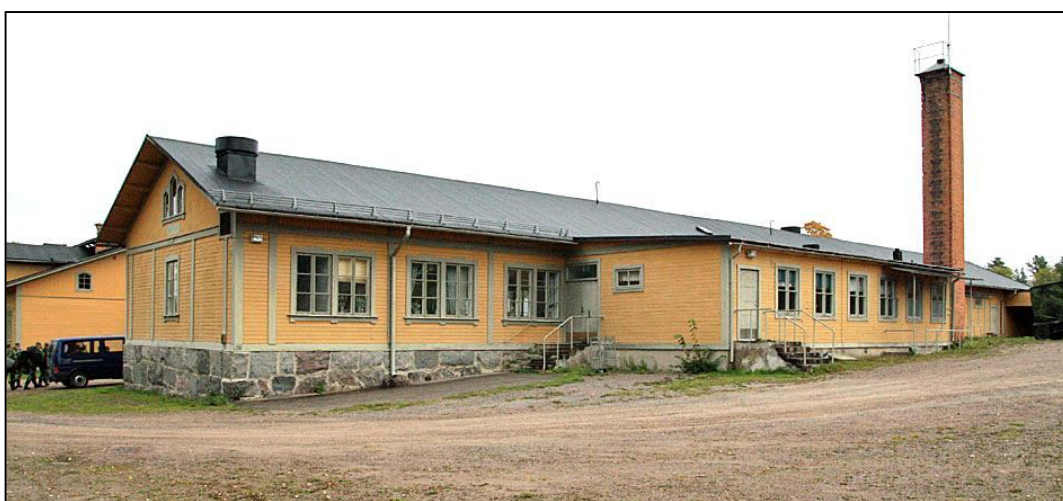
2012-08-20. Utförande av snörasskydd och takfotsbleck.

By 016, matinrättning

Ursprungligen bestod byggnaden av tre separata huskroppar, utspisningssal, kokhus och förrådsbod, uppförda 1885. Husen var förbundna med täckta gångar. Under 1940-talet byggdes gångarna in och matinrättningen byggdes samman med förrådsboden. Byggnaden restaurerades 2002.

Restaureringen 2012 har innefattat ommålning av fasaderna efter skrapning till fast underlag. Listverk och dörrar har målats grå, 4C-94, och fasadytor gula, 2A-94, i enlighet med befintlig färgsättning. Fönstren har renoverats. Fönsterbleck med rostgenomslag har rengjorts, rostskyddsgrundats och strukits med linoljefärg. Stuprören har skrapats och målats med grå linoljefärg, 4C-94. Betongtrappor har reparerats, trappräcken har riktats och stensockeln har kompletteringsfogats.

2011-10-12. Byggnaden innan restaurering.

2012-06-27. Byggnaden under restaurering.

2012-08-21. Byggnaden efter restaurering

2012-08-21. Byggnaden efter restaurering

Övriga handlingar med relevans för ärendet

- 2012-04-04 Fortifikationsverket: Protokoll från startmöte/byggmöte 1
- 2012-05-03 Fortifikationsverket: Protokoll från byggmöte 2
- 2012-05-30 Fortifikationsverket: Protokoll från byggmöte 3
- 2012-06-27 Fortifikationsverket: Protokoll från byggmöte 4
- 2012-08-21 Fortifikationsverket: Utlåtande över slutbesiktning SB01